

Espezialitateko Hizkerak eta Terminologia II

Euskara estandarra eta espezialitate hizkerak

Iñaki Ugarteburu Gastañares eta Pello Salaburu Etxeberria
(argit.)

EUSKARA INSTITUTUA - EHU

eman la zabal zazu

Universidad del País Vasco Euskal Herriko Unibertsitatea
A R G I T A L P E N
Z E R B I T Z U A
SERVICIO EDITORIAL

© Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco
Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua

ISBN: 978-84-9860-041-4

Depósito legal/Lege gordailua: BI - 3.824-07

Fotocomposición/Fotokonposizioa: Ipar, S. Coop.
Zurbaran, 2-4 - 48007 Bilbao

Impresión/Inprimatzea: Itxaropena, S.A.
Araba Kalea, 45 - 20800 Zarautz (Gipuzkoa)

Aurkibidea

Aurkezpena: Espezialistak idazle. <i>Iñaki Ugarteburu Gastañares</i>	9
«Espezialitate-arloko terminoak hiztegi orokorretan». <i>Elixabete Etxebarria</i> (Elhuyar Fundazioa)	11
«Terminologia-Bankuaren eguneratzea espezialitateko testu normalizatuaren corpusa baliatuz». <i>Miel Loinaz</i> (UZEI)	23
«XX. Mendeko euskararen corpus estatistikotik XXI. mendeko erreferentzia corpusera». <i>Miriam Urkia</i> (UZEI)	35
«Zientzia eta Teknologiaren Corpusa: diseinua eta metodologia». <i>Xabier Artola</i> (IXA Taldea) eta <i>Antton Gurrutxaga</i> (Elhuyar Fundazioa)	53
«Irrati-telebistako glosarioa». <i>Asier Larrinaga</i> Larrazabal (EITB)	71
«Espezialitate-hizkeren garapen lexiko-diskurtsiboa: aldakortasun terminologikoa tratatzeko zenbait irizpide». <i>Agurtzane Elordui</i> (EHU)	81
«Morfologia lexikoa eta hizkera bereziak. <i>-tzaile</i> atzizkia: egile- eta tresna-atzizkia». <i>Antton Elosegi</i> (EHU)	95
«Filosofia alemana euskaraz eta euskara estandarra». <i>Ibon Uribarri</i> Zenekorta (EHU)	111
«Euskara-gaztelania terminologia Elebidunaren Erauzle Automatikoa». <i>Antton Gurrutxaga</i> , <i>Xabier Saralegi</i> , <i>Sahats Ugartetxea</i> (Elhuyar Fundazioa) eta <i>Iñaki Alegria</i> (IXA Taldea)	123
«Zenbait gogoeta euskal definizioen idazkeraz». <i>Xabier Alberdi</i> Larizgoitia (EHUko Euskara Zerbitzuak)	145

«Gaztelaniazko agindu- edota betebehar-balioko geroaldiaren ordainak euskarazko administrazio-testuetan».	
<i>Axun Aierbe Mendizabal (EHU)</i>	171
«Magnitude fisikoen neurrien deklinabidea eta joskera».	
<i>José Ramón Etxebarria</i>	185
«Ere eta auresuposizioa hizkera berezitetan».	
<i>Ainara Ondarra Artieda (EHU)</i>	199
«Especialitateko hizkeren irakaskuntza: ikuspegi didaktikoa».	
<i>Joseba Ezeiza Ramos</i>	207
«Gramatika- eta estilo-arauak espezialitate-hizkeren garapen diskurtsiboari begira».	
<i>Igone Zabala (EHU)</i>	227
«Terminologia batzordearen lana».	
<i>Araceli Díaz de Lezana (Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza)</i>	243
«Zientzia-prosa: hitzartutako eredu baten bila».	
<i>Kepa Altonaga (EHU)</i>	247
Gaikako aurkibidea	277

Espezialitate-hizkeren garapen lexiko-diskurtsiboa: aldakortasun terminologikoa tratatzeko zenbait irizpide¹

Agurtzane Elordui
Euskal Herriko Unibertsitatea

0. SARRERA: HIZKUNTZA-PLANGINTZA ETA GARAPEN LEXIKO-DISKURTSIBOA

Hizkuntzen normalizazio-plangintzan bi jarduera nagusi bereiz daitezke. Batetik, hizkuntzaren estatusaren normalizazio-plangintza dugu: plangintza horren barruan dira gizartean hizkuntzaren erabilera eta funtzionaltasuna aregotzeko edo hedatzeko ahaleginetan aurrera eramaten diren plangintza-jarduerak. Espezialitate-hizkeren kasuan, espezialitate bakoitzaren diskurtso-komunitatea trinkotzeko ahaleginetan egiten diren jarduerak sartzen dira estatus-plangintzaren barruan.

Bigarren jardueraren barruan hizkuntzaren corpusa normalizatzeko egiten diren ahaleginak dira. Corpusaren normalizazio-plangintza deritzon jarduera horren barruan, euskara bezala orain gutxi arte banaketa dialektala eta egoera diglosikoa bizi izan dituzten hizkuntzek, hizkuntzaren kodifikazio eta estandarizazio fasetik igaro ohi dute eta, ondoren, modernizazioa (Ferguson 1968) edo elaboreazioa (Haugen 1983) deritzonetik. Modernizazio edo elaboreazio fasea da hizkuntzak erabilera-esparru berrietara egokitzeko bizi behar duen garapen lexiko-diskurtsiboaren fasea: espezialitate-hizkeren kasuan, garapen lexiko-diskurtsibo horren barruan, terminologiaren garapenaren fasea da.

Terminologiaren garapenean, terminologia-baliabideen sorkuntza, finkapena eta hedapena bereiz daitezke. Hizkuntza normalizatueta terminologia-baliabideen sorkuntza, adituen esku izaten da nagusiki: hiztun horiek dute terminologia sortze behar hori, beren eguneroko lan-jardueretan. Terminologia-baliabideen finkapena eta hedapena ere, adituen esku izaten dira neurri handian. Adituek sortutako ahozko nahiz idatzizko testu mota desberdinetan finkatzen eta hedatzen da terminologia: adituen artekoetan, ezagutza tekniko-zientifikoaren disbulgaziorako testuetan, edo ezagutza horren transmisiorako sortzen diren testuetan (irakaskuntza maila

¹ Lan hau hurrengo proiektu hauen laguntzarekin eraman dut aurrera: EHU 1/UPV 00113 310-H-15921/2004 eta DGICYT HUM2004-05658-CO2-01/FILO. Igone Zabalarri eskerrak eman nahi dizkiot lan honen idazketa desberdinen inguruan egin dizkidana ohar eta iradokizunengatik. Okerrak ene.

desberdinetako testu-liburuetan, esaterako). Terminologia *in-vivo* deritzo testuen bidezko eztabaidaren ondorioz garatutako terminologiari.

Hizkuntza normalizatueta terminoen finkatze naturala proposatu dute zenbaitek. Sozioterminologiatik *normazioa* defendatzen da (Gaudin 1990; Guespin 1990): aldaeren arteko lehentasunak edo honako edo halako testuinguruetan erabiliak izateko joerak prozesu espontaneo eta kolektibo batean eta hizkuntzaren beraren dinamismoaren arabera izaten uztea. Proposamen horren ondoan dira *estandarizazioa* —*normalizazioa* ere esan zaiona— eta *harmonizazioa*. *Estandarizazioaren* filosofia hurrengo atalean azalduko dut xehekiago, Terminologiaren Teoria Orokorra (TTO) edo Klasikoa deitu denaz jardutean: labor esateko, interbentzio mota horren helburu nagusia nozio bakoitzarentzako denominazio bakarra adostea da. Terminologia *batzea* da estandarizazioaren azken helburua. *Harmonizazioan* terminoak eta kontzeptuak kontrolatzea proposatzen da, baina interbentzioa ahal den txikiena izanda. Jardunbide honetan aldaerak ponderatzen dira, baina ez dira aldaera zenbait lehenesten eta beste batzuk baztertzen eskola edo pentsamolde jakin batekin loturiko irizpideen arabera.

Normalizatu gabeko hizkuntzetan ere, terminologia-baliabideen sorkuntza adituena esku izatea da komenigarriena: adituak dira hizkeren garapen diskurtsiborako, eta zehazkiago terminoen sorkuntzarako, behar diren ezaugarriak hobekien betetzen dituzten hiztunak: hiztun modura gaitasun orokorra dute eta, horretaz gain, lan egiten duten jakintza-esparruaren baldintza pragmatiko berezien ezagutza dute: eskema kognitiboa ez ezik, erreferentziatzko hizkuntzaren ezagutza semantiko-pragmatikoa ere badute. Baina, zenbait erabilera-esparrutan beharrezkoa izan daiteke sorkuntza bera ere, normalizazio-jarduera batek eraman behar izatea aurrera: esparru bateko erabilera abian jartzeko, adibidez. Oro har, normalizazio-jardueraren lana batez ere deskriptiboa edo sistematikoki neologikoa izango da, espezialitate-hizkeraren elaborazio graduaren arabera.

Hizkuntza ez-normalizatueta terminologiaren finkapenean ere, adituek dute aparteko garrantzia: terminoen bereizgarria den nozio-denominazio lotura gauzatu ahal izateko, ezinbestekoa da termino horiek erabiltzen dituen diskurtso-komunitatearen barruko adostasuna. Baina askotan, finkapen naturala izan ahal izateko behar diren baldintza soziolinguistikoak ez daudenean, normalizazio-jarduera baten beharra ikusten da terminoen finkapenean laguntzeko.

Euskararen kasurako ere, gorago aipatutako interbentzio-jardunbideen artean egokiena aurkitu beharrean gaude. 1968an Arantzazuko Biltzarrean euskara batuaren oinarriak jarri zirenetik, aurrerapausu handiak eman dira euskararen corpus orokorraren normalizazioan. Egun esan daiteke euskararen kodifikazioa eta estandarizazioa nahikoa aurreratuta daudela eta euskararen elaborazio garaian gaudela bete-betean. Elaborazio horren barruan terminologiaren garapenak aurrerapen handia bizi izan du azken hamarkadotan: egun hizkuntzaren inbentarioan eskuragarri diren terminologia-baliabide eta produktuei (hiztegiak, datu-base terminologikoak,...) begiratzea baino ez dago hori ikusteko. Baina oraindik euskarak terminologiaren garapen planifikatua izan behar du, neurri handi batean behintzat, finkapen naturalerako behar diren baldintza soziolinguistikoak ez baititu oraindik.

Esparru tekniko-zientifikoaren erabilera-maila oso txikia da oraindik (www.euskadi.net) eta harreman-sareen trinkotze-mailari gaineratik begiratzea nahikoa da ikusteko harreman-sareen trinkotze maila baxua². Euskararen terminologiaren finkatze guztiz naturala nekez eman daiteke esparru tekniko-zientifiko gehienetan, epe laburrean behintzat.

Esparru horietako erabileraren egoera, eta hizkuntza egungo komunikazio-beharretara egokitzeko dugun premia³ kontuan izanik, ezinbestekoa iruditzen zait jarduera terminologikoa erregulatzea⁴ eta, beharrezko den kasuetan, interbentzio-neurriak abian jartzea ere⁵. Erregulazio-jarduera hori nork⁶, zein interbentzio-jardunbideren arabera, terminologiaren zein ikuspegi teorikoren arabera, eta zein metodologiarekin egin behar den pentsatu behar da: jardueran bertan hasteko eta, zalantzarik gabe, jarraibideak eman aurretik ere. Gogoeta horietarako ekarria izan nahi du lan honek. Izan ere, aldaera terminologikoen finkatze-jarduera gidatu behar duten jardunbide, ikuspegi teoriko eta metodologikoez mintzatuko naiz lanaren lehen atalean eta ondorioetan. Bigarren atalean, euskarazko diskurtso zientifikoaz beste ikerlari batzuekin egin dudana ikerketa-lan enpiriko baten zenbait ondorio agertuko ditut: ondorio horiek berek aparteko garrantzia dutelako egungo euskara zientifikoaren garapen terminologikoa tratatzeko ematen dizkiguten datuak oso kontuan hartzekoak direla uste dudalako. Onarpen teorikoak eta aipatu ikerketaren ondorioak batera kontuan harturik, zenbait irizpiderekin amaituko dut lan hau, nire iritziz espezialitate-hizkeren normalizazio-jardueran aldakortasun terminologikoa tratatzeko orduan kontuan izan beharrekoak.

² Honetaz luzeago in Zabala & Elordui (2005) eta Elordui & Zabala (2005).

³ Egungo gizartearen beharretara egokitzen ez den hizkuntzak ezingo du epe luzean bizirik iraun, ez bada modernidadeak dakartzan komunikazio-egoera berrietatik guztiz baztertuta. Euskararen corpus orokorraren estandarizazioa eta lexiko eta diskurtso mota desberdinen elaborazioan egin diren aurrerapausuek ahalbideratu dute neurri handian euskarak modernidadearen trena ez galtzea: esaterako, *Inter-neteko* bilaketak neketsuagoak lirateke orain aurrerapausu horiek gertatu ezean.

⁴ Erregulazioa, edozein delarik jardunbidea, erabilera sistematizatzeke jarraibideak ematea da: aldakortasun terminologikoa erregulatzeko orduan, aldaera desberdinen erabilerarako jarraibideak ematea, besteak beste.

⁵ Nire ustez, eta Cabrék ere agertzen digun bezala (Cabré 1999: 309; Cabré 2003:18), lehenengoa eta garrantzitsua da neurri horiek plan sistematiko baten barrukoak izatea eta esku-hartze puntualak saihestea. Plan estrategiko horren ardatz edo gidabide nagusiak izan behar dira: batetik, hizkuntza-eredua, hots, zer-nolako hizkuntza-eredu nahi dugun gure gizartean eta, aurrekoarekin guztiz lotua, gure hizkuntzarako nahi dugun estatus soziolinguistikoa.

⁶ Lan honetan ez dut eztabaidatuko erregulazioa nork egin beharko lukeen. Baina, labor azaldu nahi dut, Cabrék (1999, 2002) proposatzen duen bidetik, terminologia-lanean diziplinartekotasuna ikusten dudala guztiz beharrezkoa eta, euskararen kasuan, erregulazio-jarduera zuzena eta baliagarria izateko, espezialitateetako adituek eta hizkuntzalariek (eta horren barruan soziolinguistek) elkarlan garrantzitsua izan genezakeela. Elkarlan horren beharraz lehenago mintzatu gara Zabala & Elordui (2005) lanean.

1. IKUSPEGI TEORIKO ETA METODOLOGIKOAK

Hiru azpiataletan banatu ditut abiaburutzat hartzen ditudan ikuspegi teoriko eta metodologikoak: ikuspegi horiek interbertsio-jardunbidez (1.1.), normalizazio-jardueran gidari izan daitekeen terminologiaren teoriak (1.2.) eta datuak jasotzeko erabili beharreko metodologiak (1.3.) izango dira. Ikuspegi hauetan erakutsi nahi dut terminologiari alderdi soziolinguistikotik eta pragmatikotik begiratu dioten zenbait ikerbidek ekarritako proposamenak oso kontuan hartzekoak direla euskararen terminologiaren normalizazio-jardueran: aldaera terminologikoen erregulazioan, eta erabiltzaileen beharrei egokituak diren terminologia-lanak diseinatuzko orduan ere. Azpiatal bakoitzean azalduko ditut ekarri horretarako ikusten ditudan arrazoiak.

1.1. Terminologiaren ikuspegi normalizatzailea

Nire ikuspegia hizkuntzaren estatusari eragiten dioten gizarte faktoreak kontuan hartzea aldarrikatzen duten hizkuntza-plangintzaren marko teorikoetan (Haugen 1983, Neustupny 1983) kokatzen da: marko horien barruan, normalizatorako plangintzan diharduenak arazo sozial, komunikatibo eta linguistikoak batera eta elkarren kontuan harturik aztertu behar ditu, eta parte aktiboa hartu behar du arazoon konponbidean.

Ikuspegi normalizatzaile⁷ honen barruan, corpusaren normalizazioa eta estatusaren normalizazioa elkarrekin kontuan harturik planifikatu behar dira. Corpusaren normalizazioak, hizkuntzaren estatusaren normalizazioaren mesedetan izan behar du batez ere⁸. Ikuspegi honetatik bat egiten dut Cabrérekin terminologiaren normalizazio-jarduera ikusteko duen moduan. Cabré agertu bezala (Cabré 1999: 312), normalizazio-jarduera baten helmuga ez da elaborazioa bera. Bakar-bakarrik hitz egin daiteke terminologia-plangintzaren arrakastaz estandarizatzeko proposatu diren aldaerak esparru horretako erabiltzaileen benetako erabileran errotu direnean. Horretarako, elaboraturiko terminologia-lanak erabiltzaileen beharrei egokitu behar zaizkie, beren erabilera ahalbideratu eta sustatu ahal izateko diseinatu behar dira.

⁷ Terminologiaren *normalizazioa* eta terminologia *normalizatzaile* zentzu desberdinetan erabili dira literaturan, zentzu guztiz kontrajarriekin askotan. Geroago xehekiago azalduko dudana TTOren ikuspegia ere *normalizatzailea* deitu da. Hemen nahiago izan dut *normalizazioa* eta *estandarizazioa* (*normatibizazioa*), eta ondorioz *normalizatzaile* eta *estandaritzaile* bereiztea. *Normalizazioa* erabiliko dut corpusaren normalizazioa estatusaren mesedetan egitea helburu duen normalizazio-jarduerarako eta *estandarizazioa* *normatibizazioaren* sinonimo gisa.

⁸ Oro har hedatua eta onartua da ideia hau biziberritze-plangintzetarako proposamenetan, Fishmanek agertzen digunez (Fishman 1991). Baina, Fishmanek berak azaltzen du hizkuntzalari askori behin eta berriro errepikatu beharreko ideia dela hau: 'This is worth repeating, particularly to linguists: it is status planning, not corpus planning that is the engine of all language planning success (...)' (Fishman 1991: 349).

Terminologia-baliabideen finkapenean, beraz, garrantzi handia izan behar du jakiteak proposatu nahi den aldaera denominatiboa adituak darabilen, zein iritzi duen, baita zelan eta zertarako darabilen ere. Bat nator terminologia-baliabideen finkapenetan erabiltzailearen ohiko erabilerek nahiz beharrek lehenasunezkoak direla aldarrikatzen dutenekin (Cabré 1999⁹, Diaz Rojo 2001, besteak beste).

Euskararen diskurtso-komunitate espezializatuen estatusaren normalizazioa helburu duen ikuspuntu honetatik, beraz, terminologiaren *harmonizazioa* iruditzen zait euskararako interbentzio-jardunbide egokia¹⁰. Nire ustez *estandarizazioaren* arrisku nagusia euskararen garapen lexiko-terminologikoa oztopatzea da: gehiegizko kontrol soziolinguistikoa dispertsio terminologikoa ere ekar dezake (Gutierrez 1998) eta euskararen kasuan ediren dira horrelako ondorioak (Zabala & Elordui & Martinez 2004). *Normazioa* ez zait bidegarria iruditzen euskararen esparru espezializatuen oraingo egoera soziolinguistikoan, gorago azaldu ditudan arrazoiengatik.

Baina, harmonizazioa helburu duen normalizazio-jarduerak, harmonizazio-lana aurrera eraman ahal izateko, terminologiaren teoria egokia eta unitate terminologikoen jokaeraren deskripzio egokiak behar ditu.

1.2. Terminologiaren ikuspegi linguistiko-komunikatiboa

Terminologiaren Teoria Klasikoa edo Orokorra deritzonak (TTO) terminoen estandarizazioa du helburu nagusizat. Teoria horren sortzailea den Wuster-entzat terminologiaren zeregina erreferentzia-terminoen estandarizazioan datza. Terminologiaren metodologia onomasiologikoa da eta haren helburu aplikatua kontzeptu baterako denominazio-aldaera bakarra proposatzea da, profesionalen arteko harremanaren zehaztasuna eta unibokotasuna bermatzeko asmoz. Terminologiaren azken lan askok agerian utzi dutenez, TTOn ikuspegia eta helburua preskriptiboa¹¹ da, deskriptiotik abiatzen bada ere (Cabré 2002:2).

Terminologiaren ikuspegi klasikoa krisian dago azken urteotan. Hasteko, ikusi da Wusterren irizpideei jarraituz egin diren nomenklatura eta glosario normatiboek ez dutela bete zeukaten estandarizazio-helburua. Ez dute lortu aldakortasuna muga-tzea; guztiz alderantziz, zenbaitetan dispertsio terminologikoa areagotzea lortu dute (Gutierrez 1998). 1993an Rouen-en terminologiaren finkapena aztergai izan

⁹ 'La difusió i implantació dels recursos terminològics reclama de la informació almenys tres condicions: que sigui correcta, útil i eficient. Correcta, en el sentit de respectar l'ús real dels especialistes; útil per la finalitat que es proposa de tenir; adequada als destinataris que han d'incorporar-la a l'ús real; I eficient, per tal com ha de permetre cobrir amb el màxim d'eficàcia les seves finalitats' (Cabré 1999: 50).

¹⁰ Hau da Cabrék ere nazioarte mailako interbentziorako (1999:51) nahiz hizkuntza gutxituen terminologia-normalizazioetarako (Cabré 2003) egokitzat duen jardunbidea.

¹¹ Terminologia-lana, deskriptiboa, preskriptiboa eta neologikoa izan daiteke. Lan deskriptiboak komunikazio espezializatuan adituek erabiltzen dituzten terminoak deskribatzea du helburu. Lan preskriptiboak eraman nahi ditu erabiltzaileak zenbait terminologia-baliabide lehenestera, *erabilera egokira-tz* esan dezagun. Lan neologikoak terminoak sortzen ditu hutsune terminologikoa dauden kasuetarako.

zen jardunaldietan argi ikusi zen artifizialki (edo *in vitro*) sortuak ziren terminoak erabileran finkatzeko zeuden zailtasunak (Freixa 2003).

Alderdi teorikotik ere, terminologiaren normalizazioa ikusteko modu idealista eta murriztailea izatea leporatu zaio Wusterri hainbat ikuspegitatik: ikuspegi kognitibo, linguistiko, soziologiko eta komunikatibotik¹². TTOk unitate terminologikoa ulertzeko duen modua bera jarri dute ikerlari horiek zalantzan, batez ere aldaerak denominazio-aldaera bakarrera mugatu beharra. Wusterrek helburu duen terminoaren biunibokotasuna eta horrek dituen inplikazioak izan dira kritikatuena: aldakortasun terminologikoa ez onartzea eta, oro har, terminoen alderdi komunikatibo eta diskurtsiboak kontuan ez hartzea. Sozioterminologiatik (Boullanger 1983; Gaudin 1990; Guespin 1990) Wusterri egin zaion oinarritzko kritika da hain zuzen ere terminologiaren benetako erabilera eta diskurtso espezializatuaren parametro sozial eta funtzionalak kontuan ez hartzea¹³. Ezagutza tekniko-zientifikoak irakaskuntzaren eta komunikabideen bidez egun duen hedapenak zabaldu du terminologia aditu talde murriztuetatik eta komunikazio espezializatutik kanpo. Cabré (2003) agertu bezala, terminologia askotariko jardueretan behar da egungo gizartean: adituen arteko ekoizpen eta hedapenerako komunikazio-egoeretan (nazioarteko publikazioak, esaterako) ez ezik, adituen arteko bat-bateko ekoizpena eta hedapena dituzte komunikazio-egoeretan (laborategietako bat-bateko jarduerak), ezagutza espezializatuaren aplikazioan eta hedapen-jardueretan gertatzen diren komunikazio-egoeretan (irakaskuntzan, enpresetan,...), eta ezagutza espezializatuaren dibulgazioan gertatzen diren komunikazio-egoeretan (kazetaritza tekniko-zientifikoan eta dibulgazioa espezializatuan) ere. Oro har TTOri egin zaizkion kritiketan agerian geratu da egungo terminologia ‘erreal’ edo ‘sozial’ hori azaltzeko gaitasunik eza (Gaudin 1990).

Wusterren biunibokotasunari egiten zaizkion kritiketatik harago joan da Terminologiaren Teoria Komunikatiboa (TTK). Teresa Cabré eta IULAKo ikerlari taldeak proposatu duten terminologiaren ikuspegi linguistiko-komunikatiboak helburu du terminologiaren benetako erabileraren berri ematea: besteak beste, erabileran dagoen aldakortasuna azaltzea. Ikuspegi honek aztertzen du aldakortasuna hizkuntzalaritza bariationistaren parametroak kontuan harturik, eta aldakortasun terminologikoa ikertzen du erabiltzaileen gaitasun komunikatiboa edo pragmatikoren berri eman dezakeen eredu linguistiko baten barruan. Teoria honen zenbait oinarri azalduko ditut jarraian, oinarri hauek agerian uzten baitute TTK aldakortasun terminologira hurbiltzeko duen modua:

Terminoaren poliedrikotasuna: Has gaitzen terminoaren beraren kontzeptiotik: Cabré (1998, 1999, 2002, besteak beste) defendatzen du unitate terminologikoa poliedrikoak direla: unitate terminologikoen alderdi linguistiko,

¹² Terminologiaren diziplina desberdinetatik egin zaizkion kritikez jakiteko, ikus. Cabré 1999: 109-117 eta Cabré 2002.

¹³ Freixak (2003:137) ohartarazten digunez, TTOk ez zuen aldakortasun funtzionala kontuan hartzen aurreikusten zuen komunikazio-egoera espezializatu bakarra adituen artekoa zelako. Arrazoi berak azal dezake aldakortasun soziala kontuan ez hartzea ere.

kognitibo eta sozialak integratzen dituztela. Unitate terminologikoak deskribatu ahal izateko, terminoaren alderdi guztiak kontuan hartzen dituen teoria multzo integratu baten beharra dago, teoria horietako bakoitzak terminoaren alderdi baten deskribapenean aritzen bada ere.

Terminologiaren izaera komunikatiboa: terminoak baliatzen ditugu jakintza espezializatua errepresentatzeko: terminoen bitartez etiketatzen ditugu espezialitatearen eskema kognitiboaren jakintza-guneak direnak. Baina, unitate terminologikoen helburu komunikatibo bati erantzunez sortzen ditugu. Helburu hori zuzeneko komunikazioan gauzatzen da (adituen artekoa, diskurso didaktikoa, adituek sortutako dibulgazio lanetan,...), edo zeharkakoan (itzulpenen bitarteko komunikazioan ala kazetaritza espezializatuan). Terminologiak, beraz, alderdi errepresentazionala eta komunikatiboa integratzen ditu.

Terminologiaren izaera aldakorra: Terminologiari komunikazio-egoeraren baldintzek eragiten diote, hizkuntzaren edozein alderdiri bezala. TTKren barruan, unitate terminologikoak, gainerako hizkuntza-unitateak bezala, aldakortasun-sistema baten arabera dira: bai kontzeptu beraren forma alternatiboak (sinonimia) eta bai forma beraren kontzeptzio alternatiboak (polisemia) ere. Unitate terminologikoen ezaugarri unibertsal hori graduan aldatzen da komunikazio-egoeraren arabera: zientziaren dibulgazioaren erregistroan aldakortasuna handiagoa da, adituen arteko komunikazio-egoeretan baino (Cabré 1998:72).

Horrelako oinarri teorikoak dituen teoria batek ekarri garrantzitsua egin diezaike euskara bezala terminologiaren garapen planifikatua behar duen hizkuntza bati. Sozioterminologiaren arabera, oro har, hizkuntza normalizuetan ere, aldakortasun terminologikoa kontuan hartzen ez duten terminologiaren teoriak ezin dute bideratu egungo gizarteak behar duen terminologia, hau da, gizarte modernoan sortu diren behar komunikatibo eta informatibo askotarikoak ase behar dituen terminologia. Auger-ek (1994) aldarrikatu legez, ikuspegi bariasionista behar du egungo terminologiaren plangintzak.

Hori hala da gizarte modernoan guztiz integratu eta terminologikoki garatuta dauden hizkuntzen kasuan, baina baita euskara bezala integratze premian daudenetan ere. Cabrék (2003) agertu duen bezala, hizkuntza gutxituen terminologia ezin da mugatu ikuspegi estandarizaille batera¹⁴. Aurrerago egiten saiatu behar da: testuinguruetara egokitzen den sistema aldakor batera jo behar da hizkuntzaren normalizazioan, hizkuntza normalizatuak duten sistema aldakorrera. Euskararen terminologia-lanen xede nagusia izan behar da behar komunikatibo askotarikoak ase dezakeen terminologia lortzea: gizarte modernoan sortu diren komunikazio askotarikoetara egokitzen den terminologia, terminologia-baliabide nahikoa eta

¹⁴ Guztiz bat nator Cabrerekin hizkuntza gutxituen terminologia nolakoa beharko lukeen azaltzen duenean: '(...) la terminología que requieren las lenguas minoritarias no pueden limitarse a una concepción uniforme y restrictiva de la unidades especializadas, sino que debe abrirse a la variación comunicativa considerando las unidades terminológicas como unidades léxicas que forman parte del vocabulario de una lengua, y aunque con especificidades en cuanto al contenido y a su uso restrictivo, participan de las mismas propiedades que las unidades léxicas'(Cabré 2003: 23).

egokiak dituen. Helburu hori ikusmiran jardun behar da corpus terminologikoaren plangintzan: garapen lexiko-terminologikoaren hastapenetan dauden espezialitate-esparruetan eta, batez ere, finkatze prozesuan daudenetan.

Alderdi aplikaturako ere, onuragarria izan daiteke TTKren proposamena. TTKren proposamen teoriko eta metodologikoak kontuan hartzen dituzten deskripzioek eta azterketek argibide ugari eman diezazkiokete terminologia-lanen diseinuan aritu behar denari. Terminoen alderdi gramatikalak ez ezik, alderdi soziopragmatikoak ere, integratzen dituen azterketa terminologikoak informazio gehiago eta hobea ematen digu terminologiaren benetako funtzionamenduz jabetzeko, eta hobeto laguntzen digu erabiltzaileen beharrei egokitua den terminologia-lan aplikatua diseinatzen ere.

1.3. Terminologiaren deskripzioa diskurtsoa kontuan harturik

Gorago azaldu dudanez, testu naturalen deskripzioak oso baliagarriak izan daitezke normalizazio-jardueran hartu behar diren erabakietarako nahiz terminologia-lanak diseinatzeko ere. TTKk terminologiaren azterketari ekarri dizkion parametro berriek, terminoari bere izaera linguistikoa itzuli diote, eta zabaldu dute terminoak, eta jakina aldakortasun terminologikoa, testuinguru naturaletan (*in vivo*), testuetan, aztertzeko aukera.

Orobat, diskurtso espezializatuaren azterketak bide interesgarria zabaldu du azken urteotan aldakortasun terminologikoa aztertzeko. Hasteko erakutsi du Wusterrek defendatzen zuen diskurtso espezializatuaren uniformetasuna ez dela testuetan eginiko azterketek agerian uzten dutena. Guztiz alderantziz, diskurtso espezializatuan testu mota desberdinak bereiz daitezke aditasun maila (Wichter 1994), abstrazio maila eta testuinguruaren bestelako baldintzek (partehartzaileak, partehartzaileen arteko harremanak, gaia tratatzeko era, eta erabiltzen den euskarria) ezartzen dituzten baldintzen arabera (Hoffman 1998). Testuetan ager daitekeen terminologia, eta termino-dentsitatea ere, aldatzen da testuaren helburuen eta komunikazio-egoeraren arabera (Cabré 1998¹⁵, Ciapuscio 2002).

Areago doa terminologian alderdi diskurtsiboek duten garrantzia TTKren barruan: *Terminoak hitzak* dituen ezaugarri linguistikoa ditu: forma foniko eta grafikoa, egitura morfologiko bakuna edo konplexua, gramatika-karakterizazio

¹⁵ 'El grado de especialización de la comunicación condiona no sólo la cantidad de densidad terminológica de un texto, sino también la cantidad de variación expresiva para hacer referencia a un mismo concepto. Un texto altamente especializado suele ser preciso, conciso, sistemático; la terminología que utiliza tiende a la monosemia y a la univocidad. A medida que disminuye el grado de especialización, el discurso va adquiriendo características que lo acercan al discurso no especializado: en el plano de lo semántico, variación conceptual, redundancia, ambigüedad, falta de precisión estricta; en el plano formal, variación sinonímica de base léxica, pero sobre todo uso muy elevado de fórmulas parafrásticas que explican analíticamente el mismo concepto que en un nivel especializado se hace sintéticamente' (Cabré 1998:74).

bat eta esanahia¹⁶. *Terminoak hitzetatik* bereizten lagutzen digutenak, alderdi pragmatikoak dira. Pragmatikoki terminoak eta hitzak bereizten dira *i)* beren erabiltzaileengatik, *ii)* erabiliak diren testuinguruengatik *iii)* transmititzen dituzten gaiengatik eta *iv)* beren diskurtso motarengatik (Cabré 1999:26). Terminoak hitzak bezalakoak eta ez-bezalakoak dira. Terminoen izaera espezifikoa bere ezaugarri pragmatikoetan eta esanahia bideratzeko moduan datza (Cabré 2002: 5). *Terminoak hitzetatik* bereizten dituen balio terminologikoa, testuinguru pragmatikoan aktibatzen zaio unitate linguistikoari (Cabré 2002). Cabré (1999:25) azaltzen digunez, unitate linguistiko bati balio terminologikoa diskurtsoren baldintzek ematen, aktibatzen, diote¹⁷.

Gaur egun terminologian diharduten askok defendatzen dute terminologian alderdi diskurtsiboak saihestezinak direla (Boulanger 1983; Cabré 1999, 2002; Ciapuscio 2003, Freixa 2003, Gaudin 1990; Guespin 1990, besteak beste). Alderdi horiek oraindik saihestezinagoak iruditzen zaizkit euskara bezalako hizkuntza gutxitu baten deskripzio terminologikoetan eta terminologia-produktuetan. Gorago ere esan bezala, terminologiaren jokaera diskurtsiboaren berri ematen duten deskripzio-lanek datu paregabeak eman diezazkiokete aldaeren harmonizaziorako erabakiak hartu behar dituenari, eta terminologia-lan aplikatueta diharduenari ere. Euskara ez diren gainerako hizkuntzen inguruko deskripzioek, ereduak eta jarraibideak erakusten dizkigute. Gure testugintza espezializatuan ditugun gabeziak eta beharrak detektatzen lagutzen digute. Euskararen deskripzioak ere, beharrezkoak dira: batetik, diskurtso espezializatuaren diagnostia egiteko, gabeziak eta beharrak aztertu ahal izateko eta, bestetik, orain arte garatu diren diskurtso-errutinak transmititzeko behar diren terminologia-produktuak diseinatzeke ere.

2. ALDAKORTASUNA EUSKARAZKO TESTU ZIENTIFIKOETAN

Aldakortasun diskurtsiboa deskribatu beharraz aritu naiz eta jarraian datoren ezinbesteko galdera dugu ia euskarazko testu espezializatueta deskriba daitekeen aldakortasun diskurtsiborik dagoen. Galdera horrexek eraman gintuen euskarazko testu zientifikoeta aldakortasun terminologikoa aztertzeke (Zabala & Elordui & Martinez 2004¹⁸), aurreke atalean aipatueta ikuspuntu teoriko eta meto-

¹⁶ Alderdi horietan bereizten da *hitzatik* izenen erabileraren maiztasunean, jatorri greko-latinar duten formanteen erabileraren maiztasunean, eta egitura sintagmatikoen erabilerarenean ere. Horiek guztiak askoz maizago agertzen dira terminoetan, hitzetan baino.

¹⁷ Honela azaltzen digu Cabré terminoaren aktibatze hori: 'Estas unidades, que no son inicialmente ni palabras ni términos sino sólo potencialmente términos o no términos, puede pertenecer a  mbitos distintos. El carácter de t rmino lo activan en función de su uso en un contexto y situación adecuados. Esta activación consiste en una selección de los m dulos de rasgos apropiados, que incluyen los rasgos morfosint cticos generales de la unidad y una serie de rasgos sem nticos y pr gmaticos especifcos que describen sus carácter de t rmino de un determinado  mbito' (1999:123).

¹⁸ Gorago esan bezala, atal honetan laburtzen dut Igone Zabala eta Mertxe Martinez ikerlariekin batera eginiko beste lan bat (ik. lan osoa in: Zabala & Elordui & Martinez (2004))

dologikoak gidari. Bi hipotesi nagusi genituen azterketa hasterakoan: a) euskararen normalizaziorik ezak zientzialarien diskurtso komunitatean ezartzen dituen zenbait baldintza direla-eta, aldakortasun asistematikoa izango zela nagusi testuetan. b) 1970etik garatu den prosa zientifikoa diskurtso-patroi zenbait garatuta izango zirela: diskurtsoaren eskakizunei erantzuten dieten aldaerak aurkitu behar genituela aldaera diskurtsiboak, sistematikoak.

Azken horiek detektatu ahal izateko, abstrazio, espezialitate maila eta helburu desberdinak dituzten testuak aztertu ditugu: testu didaktikoak (eskola mailakoak eta unibertsitate mailakoak), testu dibulgatiboak (*Elhuyar Fundazioak* argitaratuak, *Egunkaria*, *Berria*) testu entziklopedikoak (*LUR Hiztegi Tematikoa*). Denak gene-ingeniaritzaren ingurukoak, testu mota sorta osoa baitago gai horretaz. Aldakortasuna aztertu dugu testuaren barneko aldaerak konparatuz (azterketa intratestuala) eta testu desberdinen artekoak konparatuz (azterketa intertestuala).

Aurreikusi genuen bezala, normalizaziorik ezarekin loturiko faktoreek azal dezakete corpusean dagoen aldakortasuna¹⁹ neurria handian, bereziki aldakortasun asistematikoa. Hainbat faktorek azal dezakete aldakortasun hori: i) Kode estandarren egonkortasun falta da lehenengo faktorea: estandarra/ez estandarra alternantzia da horren adibide bat (*kate-erreakzioa / katea-erreakzioa*)²⁰; ii) Bestalde, bi indar kontrajarrik sortararazi ohi dute aldakortasuna: batetik, espezialitate-hizkeraren erreferentzia-hizkuntzaren eredu linguistikoarekin izan ohi den menpekotasunak,

¹⁹ Mota desberdinetakoa alternantziak azaldu zaizkigu azterketa horretan. Freixaren (2003) sailkapen-eredua erabiliz honela sailkatu ditugu: ALDAERA GRAFIKOAK: ortografikoak (*kate-erreakzioa / katea-erreakzioa*), siglen osagaien hurrenkera aldaketak (*ADN /DNA*); gidoi/bereiz alternantziak (*DNA-kate / DNA kate*), termino-sigla alternantziak (*Polimerasaren kate-erreakzioa / PCR*) besteak beste. ALDAERA MORFOSINTAKTIKOAK: (11/12 menpekotasunezko / 12/11) atribuziozko hitz elkartua (*ama-zelula / zelula ama*); I+I izen elkartua/ izlg + izena sintaxi segidak (*zelula-nukleo / zelularen nukleoa*); I+I izen elkartua / izena + erref. izenondoa sintaxi segida (*gene-terapia / terapia geniko*); I+I/ PS+I senkuentzia sintaktikoa (*gene-espresioal/ geneen espresioa*); izen elkartua/errotoria (*landare-hobekuntza / fitohobekuntza*); I-I/ izena +izenondoa /PS+I (*herentzia-gaixotasun/ gaixotasun hereditario/ herentziazko gaixotasun*). MURRIZKETA mota desberdinak: hedapenaren murrizketak (*izaki bizidunak / izakiak*); oinarriaren murrizketak (*izaki bizidunak / bizidunak*); kategorialdaketadunak (*eragile kartzinogeniko / kartzinogeno*); ondarezkoa / mailegua (*zelula har-tzaile / errezeptore*). ALDAKETA LEXIKOAK unitate bakunetan: ondarezko bi formen artean (*txertatu / erantsi*); ondarezko forma bakuna/forma konplexua (*hari / harizpi*); ondarezko forma / mailegua (*bektore /garraiatzaile; bizidun / organismo*); ondarezko forma / forma kultua (*obulu ernaldu / zigoto*). ALDAKETA LEXIKOAK unitate konplexuetan: aurrizki-aldaketak (*birkonbinatu / berkonbinatu*); atzizki-aldaketak (*klonatz / klonaketa*); hitz elkartuaren mugakizunaren aldaketa (*DNA-zati / DNA-segmentu*); hitz elkartuaren mugatzailearen aldaketa (*hazkuntza-ingurune / kultibo-ingurune*). Azkenez, ALDAKETA LEXIKOAK unitate polilexikoetan: oinarriaren aldaketak (*aztarna genetiko / arrasto genetiko*); hedapenaren aldaketak (*aztarna genetiko / aztarna geniko; gene azpirakor /gene errezesi-bo; transkriptasa alderantzizkatua / alderantzizko transkriptasa*); oinarriaren eta hedapenaren aldaketak (*bakterio-genoma / bakterioaren DNA;ernaldutako obozitoa / obulu ernaldua*).

²⁰ Ezin dugu ahaztu espezialitate-hizkerak euskaraz lexiko batuaren proposamena (Euskaltzaindia 2000) baino lehenago garatzen hasi zirela. Horrek azaltzen ditu neurri handian ikerketutako testuetako estandarra/ez-estandarra alternantziak.

edo autoreek maileguren alde erakusten dituzten preferentziek²¹, eta bestetik, kontrol soziolinguistikoak. Bi indar kontrajarri horien ondorio ohi dira ondarezko forma /mailegua alternantziak (*bektore / garraiatzaile*), baita I+I izen elkartua / izena + erref. izenondoa sintaxi-segida patroiak (*gene-terapia / terapia geniko*); *iii*) Finkapen falta eta gehiegizko sorkuntza islatzen dituzten alternantziak ditugu: aurrizki- edo atzizki-aldaketak dauden kasuak lexikoaren finkapen faltarekin loturik daude gehien bat (*klonatze/klonaketa; birkonbinazio/berkonbinazio*); *iv*) Azkenik, aldakortasuna loturik dago testu-egileen konpetentzia gramatikal eta diskurtsiboarekin ere. Azterketa intratestualak agerian uzten du gaitasun gramatikal eta diskurtsibo oso desberdinak daudela testuen egileen artean. Batzuek gaitasun-hutsune nabarmenak erakusten dituzte eskakizun diskurtsiboei aterabideak emateko orduan. Ikus dezagun, bada, adibide bat: diskurtsoak hala eskaturik, autoreak dependentziazko konposatu gisa osatuta dagoen termino konplexu baten elementuak bereizi eta hirugarren elementu bat sartu behar dutenean, zenbait autorek posposizio baten bidez lotzen dituzte, euskaraz ohi bezala (*transmisio-gaixotasunak* baina *transmisio familiarreko gaixotasunak*). Horien ondoan ditugu eskakizun diskurtsiboei aterabideak emateko zailtasunak erakusten dituztenak eta, goiko kasuan, hiru elementudun izen elkartuak sortzera jotzen dutenak (*gene-transferentzi sistema*).

Baina, hipotesietan aurreikusten genuen bezala, aldakortasun horren ondoan, helburu diskurtsiboei erantzuten dien aldakortasuna ere aurkitu dugu azterketa horretan. Testuaren barneko aldakortasunaren azterketan, besteak beste hurrengo helburu diskurtsiboak betetzen dituzten aldaerak deskribatu ditugu: *i*) hizketa tekniko-zientifikoak trinkotzeko duen joera erakusten diguten patroiak: terminoa / sigla alternantzia (*Polimerasaren kate-erreakzioa / PCR*) eta murrizketa motak desberdinak (*izaki bizidun/bizidun; izaki bizidun/izaki*), adibidez *ii*) Unitate baten balio terminologikoa ezartzeko erabiltzen diren estrategiak erakusten dizkigutenak: forma baten balio espezializatua azpimarratzeko bere lehen agerketan komatxoak erabiltzea (*Sagu-kume hau terapia geniko baten "eraginpean" dago*), esaterako; *iii*) errepikapena saihesteko, edo argumentazioaren ikuspegia aldatzeko sortzen diren alternantziak (*bakteriogenoma/baterioaren DNA; ernaldutako obozitoa / obulu ernaldua*); *iv*) Testualizazioaren eskakizunen arabera egitura analitikoagoak edo sintetikoagoak erabiltzeko joera sistematikoak erakusten dizkigutenak: I+I/ PS+I senkuentzia sintaktikoa (*gene-espresioa / genearen espresioa*) motako alternantzia dugu horren adibide²².

Bestalde, azterketa intertestualak agerian uzten ditu ezberdintasunak testuaren espezializazio mailaren arabera eta partehartzaileen aditutasun mailaren arabera ere: tes-

²¹ Fenomeno hau testuinguru elebidunetan aztertu da bereziki. Zenbait autoreren arabera fenomeno honek hizkuntzen arteko ukipen-harreman desorekatua islatzen du (Gambier 1987). Guilbert-ek (1973) maileguren preferentzia termino psikosoziolinguistikoetan azaltzen du, eta ohartarazten digu espezialistak askotan nahiago izaten duela mailegatutako forma, bere ustez bakar-bakarrrik maileguak transmititu dezakeelako informazio osoa, eta maileguak soilik ekar dezakeelako teknikan eta zientzian berebiziko garrantzia duen aurrerapen-kutsua.

²² Hitz elkartuen mugatzaileak (*gene*) beti izaten du interpretazio generikoa. Beraz, diskurtsoak elementu bat indibidualizatzea eskatzen duenean erreferentziadun PS bat erabiltzen da (*genearen, gene horren*).

tu-egileen diskurtso-komunitatearen arabera, ohitura diskurtsibo desberdinak hauteman daitezke. Gidoi/bereiz alternantzia dugu horren adibide: Euskara batuaren arauak menpekotasunezko izen elkartuak marratxoarekin edo bereiz idazteko aukera zabalik uzten du. Elhuyarren testuetan, zientzialarien testuetako ohitura bera ikusi dugu: marratxoa erabiltzen dute konposatuan harremana mugatzailea + mugakizuna edo mugakizuna + mugatzailea den desenebigatu behar den kasuetan. *LUR* entziklopediatik eta prentsatik ateratako zenbait testutan, berriz, ez da erabiltzen marratxorik.

Hurbilketa bat baino ez da azterketa hau, baina agerian uzten du euskarazko diskurtso zientifikoaren garapen graduala gertatzen ari dela eta, espero izatekoa zenez, aldaera terminologikoak parametro soziopragmatikoen arabera banaketa azaltzen hasi direla. Aldi berean, erakusten digu oraindik dispertsio terminologiko handia dagoela eta dispertsio horretan mota desberdinetako faktoreak hartu behar direla kontuan, hurrengo hauek besteak beste: euskararen estandarizazioa eta elaborazioa ia batera gertatu dira, testu-egileek historia soziolinguistikoko oso desberdinak dituzte, adituen arteko harreman-sareak geldoak dira²³ eta egungo terminologia-lanek eta kontrol soziolinguistikokoak dispertsioa areagotzen dute.

3. ONDORIO GISA: ALDAKORTASUNA TRATATZEKO ZENBAIT IRIZPIDE

Sarreran esan bezala, lan hau amaituko dut zenbait irizpide laburbilduz. Corpusaren normalizazioan aldakortasun terminologikoa tratatzeko kontuan izan beharrekoak dira irizpide hauek nire ustez. Irizpide hauetan, eta ondorio gisa, lehen atalean agertu ditudan ikuspuntu teorikoak eta bigarrenetan azaldu ditudan lan empirikoaren ondorioak izango ditut kontuan:

1. Normalizazio-jardueraren barruan egiten diren terminologia-lanen helburua, eta aldaera terminologikoak finkatzeko arrazoi eta ardatz nagusia, hurrengo hau izan behar da: espezialitate-alor desberdinen diskurtso-komunitateetako kideek ezagutza espezializatua errepresentatzeko eta komunikatzeko behar dituzten terminologia eta terminologia-produktuak lortzea.
2. Adituek sortutako testuen deskripzioa izan behar da terminologia-lanen abia-burua, baita euskara bezala gutxituak diren hizkuntzen kasuan ere. Adituen testuetan azter ditzakegu gabezia eta behar terminologikoak, baina testuaren azterketak ematen digu aditu horiek garatutako patroi lexiko-diskurtsoen berri izateko aukera ere. Esparru horietako estatusa hobetzeko ezinbestekoak izango dira biak: bai esparru espezializatueta erabiltzaileek behar dituzten terminologia-produktu egokiak diseinatu ahal izateko, eta bai orain arte garatu diren patroi diskurtsiboak finkatzen eta hedatzen laguntzeko terminologia-produktuak diseinatu ahal izateko ere.

²³ Harreman-sare geldoak izateak dakartzan ondorioez aritu gara lehenago Igone Zabala eta biok, Zabala & Elordui (2005) eta Elordui & Zabala (2005) lanetan.

2. Hizkuntza normalizatueta unitate terminologikoak aldakorak dira, behar komunikatiboan arabera. Normalizazio-jarduerak komunikazio-egoera desberdinetarako aldaera desberdinak beharko direla kontuan hartu behar du: diskurtso mota desberdinen eskakizunak asetzeko aldaera terminologiko sorta osoak izan behar dituzte ikusmiran terminologia-lanak, eta aldaeren balioztatzean dihardutenek ere.
3. Terminologia-lanetan aldakortasuna tratatu ahal izateko, terminoak diskurtsoan aztertzen dituzten deskripzio-lanak behar dira: diskurtsoan terminoek dituzten balio errepresentatibo eta komunikatiboan arabera deskripzioak. Diskurtso-patroi horien deskripzioaren ondorioak garrantzitsuak izan daitezke terminologia finkatzeko eta hedatzeko ahaleginetan: erregulazioa testuinguruaren arabera egiteko aukerara hurbil gaitzakete.
4. Normalizazio-jarduerak, aldakortasun asistematikoa tratatzeko orduan, aldakortasun asistematiakoaren saiheste automatikoan baino, aldakortasun horren harmonizazioan jarri beharko lituzke indarrak. Dispersio terminologikoa murrizteko ahaleginak egin behar dira, eta zalantzarik gabe ez-estandarrek eta areago ez-gramatikalak diren aldakiak dauden kasuetan. Baina, aldakortasun asistematikoa tratatzeko orduan gogoan izan behar dugu egungo aldakortasun asistematikoa terminologia-baliabideak lortzeko bidea izan daitekeela, diskurtso-egoera desberdinek eskatzen dituzten terminologia-baliabide askotarikoak izateko harrobia. Gainera eta amaitzeko esan terminologia testuetan (*in vivo*) aztertu ezean, zaila dela esaten asistematikoa den ala ez. Testuan aztertutako terminologiak emango digu (a)sistematikotasunaren berri.

4. BIBLIOGRAFIA

- Bailey, C.-J.N. 1975. "The new linguistic framework and language planning". *International Journal of the Sociology of language* 4, 153-7 or.
- Auger, P. 1994. "Pour un modèle variationniste de l'implantation terminologique dans les entreprises au Québec". In *Colloque sur la problématique de l'aménagement linguistique: Actes du Colloque*, 483-493 or. Quebec: OLF.
- Boulanger, J.-C. 1983. "Synonymie, néonymie et normalisation en terminologie". In Duquet-Picard, D. (arg.) *Problèmes de la définition et de la synonymie en terminologie. Actes du colloque international de terminologie*. 311-327 or. Quebec: Girsterm.
- Cabré, T. 1998. "Elementos para una teoría de la terminología: hacia un paradigma alternativo". *El lenguaje. Revista académica del Colegio de Traductores Públicos de la Ciudad de Buenos Aires*. 1/1, 59-78 or.
- Cabré, T. 1999. *La terminología. Representación y comunicación.: elementos para una teoría de base comunicativa y otros artículos*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada Universitat Pompeu Fabra.
- Cabré, T. 2002. "Terminología y lingüística: la teoría de las puertas". *Estudios de Lingüística del Español*. 16, 1-9. [Interneteko helbidea [http:// elies.rediris.es/elies16/Cabre.html](http://elies.rediris.es/elies16/Cabre.html); 2005-12-2an irakurria].
- Cabré, T. 2003. "Terminología y normalización lingüística" in X. Alberdi eta I.Ugarteburu (arg.) *Especialitate-Hizkerak eta Terminologia: Jardunaldiak* EHUko Argitalpen Zerbitzua: 11-25.

- Ciapuscio, G. 2003. *Textos especializados y terminología*. Bartzelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.
- Diaz Rojo, J.A. 2001. "La terminología médica: diversidad, norma y uso". *Médico Interamericano* 20, 34-38 or. [Interneteko helbidea [http:// www.icps.org](http://www.icps.org); 2006-1-15ean irakurria).
- Elordui, A. eta Zabala, I. 2005. "Terminological Variation in Basque. Analysis of texts of different degrees of specialization". *SKY Journal of Linguistics* 18, 71-91 or.
- Euskaltzaindia. 2000. "Euskara Batua". *Euskera* 2000 (2).
- Ferguson, C. 1968. "Language development". In J. Fishman, C. Ferguson eta J. Das Gupta (arg.) *Language problems of developing nations*. New York: Wiley.
- Freixa, J. 2003. *La variació terminològica. Anàlisi de la variació denominativa en textos de diferent grau d' especialització de l' area de medi ambient*. Tesi-lana. Bartzelona: Universitat Pompeu Fabra.
- Fishman, J. 1991. *Reversing Language Shift. Theoretical and Empirical Foundations of Assistance to Threatened Languages*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- Gambier, Y. 1987. "Problèmes terminologiques des pluies acides: pour une socio-terminologie". *Meta*, 32-3, 314-320 or.
- Gaudin, F. 1990. "Socioterminology and expert discourses" in H. Czap eta W. Nedobity (arg.) *Terminology and Knowledge Engineering. Proceeding. Second International Congress on Terminology and Knowledge Engineering. Applications*. 2-4 Oct. 1990. University of Tier, FRG. 2vols. Frankfurt: Indeks Verlag: 631-641 or.
- Guespin, L. 1990. "Socioterminology facing problems in standarization" in H. Czap eta W. Nedobity (arg.) *Terminology and Knowledge Engineering. Proceeding. Second International Congress on Terminology and Knowledge Engineering. Applications*. 2-4 Oct. 1990. University of Tier, FRG. 2vols. Frankfurt: Indeks Verlag: 642-647 or.
- Gutiérrez Rodilla B. 1998. *La ciencia empieza en la palabra. Análisis e historia del lenguaje científico*. Bartzelona: Península.
- Haugen, E. 1983. "The implementation of corpus planning: theory and practice". In J. Cobarrubias eta J. Fishman (arg). 1983. *Progress in language planning: international perspectives*. La Haya: Mouton.
- Hoffmann, L. 1998 [1978]. *Lenguatges d' especialitat. Selecció de textos*. Bartzelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.
- Neustupny, J.V. 1983. "Towards a paradigm for language planning". *Languages Planning Newsletter* 9.4, 1-4 or.
- Zabala, I. & Elordui, A. 2005. "Euskara zientifikoaren normalizazioa: hizkuntzalarien ekarpena". In J.M. Txurruka (arg.), *Euskera zientifiko-teknikoa: normalizazioz inotik homologaz inora*. Bilbo: Mendebalde Kultur Alkartea. 15-53 or.
- Zabala, I. & Elordui, A. & Martinez, M. 2004. "Las variación terminológica en contextos sociolingüísticos minorizados: el caso de la lengua vasca". *RITERM Kongresua*. Bartzelona (argitara bidean).
- Wichter, S. 1994. *Experten-und Laienwortsätze. Umriss einer Lexikologie der Vertikalität*. Tübingen: Niemeyer.
- Wüster, E. 1998[1979]. *Introducción a la teoría general de la terminología y a la lexicografía terminológica*. M. T. Cabré (arg.) Bartzelona: Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.